

Átvilágítás

Átvilágítás másodszorra. Jöhet a katolikus püspökök, papok átvilágítása bátran. *Tomka Miklós* a hét nyelven megjelenő nemzetközi katolikus folyóiratban, a Concilium 2000/3. számában, amelynek címe: Vallás és kommunizmus, már felkészítette erre az átvilágításra a nagyvilágot. Imígyen: a kommunizmusban a keresztényeknek „biztosítaniuk kellett túlélésüket, és Urukról bizonyoságot tenni”.

MILYEN ALTERNATÍVÁK kínáltak egyáltalán? – kérdezi Tomka. *Az egyik:* azonosulás a rendszerrel, a segédmunkási feladatok elvállalása a rendszer javára. Ez volt Lékai bíboros és a békepapok opciója. E „meggyőződésesek” előnyöket tudtak szerezni maguknak és az egyháznak.

A másik opció: visszavonulás a világból – így Tomka. Ezek úgy vonultak vissza a világból, hogy a rendszer elítélte őket, s tíz vagy tizenhét évet lehúztak a kommunizmus börtöneiben. S most tessék figyelni! E visszavonulók „megkísérelték üldözöttségüket korlátozni azzal, hogy a nagy nyilvánossághoz fordultak. [Úgy-e, nem Rákosi ávos börtöneiből fordultak oda?] Nyugati megfigyelők ezeket a példászerű tanúkat olykor egyedüli igaz hitvallókként idealizálták. Könnyen feledésbe ment eközben a szektásodás veszélye... Túltették magukat a teológia és az egyházjog normáin... Elvileg utasították el a nem alulról választott vezetési hivatalt az egyházban... Elitöntudatuk lazáknak tekintette mindazokat, akik a ki tudták kerülni politikai konfrontációt. Magyarországon P. Bulányi és mozgalmá nemcsak a püspököktől, hanem más keresztényektől is elidegenedett. Fundamentalista hajlamuk politikai erővé tette őket, az állam fel tudta használni őket manipulációra”. A békepapok hasznára voltak egyházuknak, de ezeknek a börtönbe visszavonulóknak a bűneit Tomka alig tudja összeszámolni.

Sötét háttérként szolgál e rajz a *harmadik* csoportnak: „A keresztények kelet-közép-európai mindennapi viszont e két szélsőséges álláspontra között folytak, keresték a felelős kompromisszumokat. Felelőtlenség lett volna harcukat csak azért nem vállalni, mert elvileg

elutasították a kommunizmust. Vállalni e harcot felelősségteljesebb volt, mint a menekülés az egyik vagy a másik szélső pozícióba.” Ugyan kik alkothatták e harmadik csoport tagjait? Alighanem azok, akiknek az átvilágítása meglepő eredményekkel járna. Nem lepne meg, ha ezen ügyes balanszírozók – a segédmunkásokat és a takarítónőket kivéve – mind ügynököknek bizonyulnának... A pártállam emberei sem most jöttek le a falvédőről!

HASONLÓ EREDMÉNYEKRE JUTOTT a minap a Katolikus krónikában *Jelenits István*. Megérti a diszszidálókat, s az itthon maradó megalkuvókat is, csak a meg nem alkuvók, a „hősök” iránt van nagyon kevés megértés a szívében: „A hősök sem voltak tiszták, mert a hősiességbe is keveredik sokszor hiúság meg gög, meg türelmetlenség, és nincs benne elég alázat vagy megértés, és mások iránt felelősségérzet... Sokszor egyszerűbb hősnek lenni úgy, hogy nekimegyek a veszedelemnek, vállalom a börtönt például, és azután ezzel meg van oldva egy kérdés. Ha az, aki a börtönből jött ki, elismeri, hogy az is lehet tisztességes megoldás, amelyik nem vezetett börtönhöz, akkor fel kell vetnie azt a kérdést, hogy ő vajon maradéktalanul helyesen járt-e el.” Álláspontja így summázható: hiúság, gög, türelmetlenség, illetve alázat, megértés, felelősségérzet hiánya jellemzi a meg nem alkuvókat. Az ügyész nemegyszer halált kért e meg nem alkuvókra. Jézusról a főpap úgy ítélte, hogy „Méltó a halálra!” Így ítélte a főpap azt a Jézust, aki ezt mondta tanítványainak: „Példát adtam nektek!”, ahelyett hogy megkérdezte volna magától, hogy maradéktalanul helyesen járt-e el.

Aki Golgotát vállal, arról a Golgotát nem vállalónak nem illik megállapítania a hiúságot, a gögöt meg a többi. A legnehezebb időkben: '53 elején a Gyűjtőben magam is gondoltam ilyesfélét. Az apám korabeli Kelemen Gyula államtitkárnak, aki azért volt ott, mert nem helyezte a két munkáspárt egyesülését, azt mondtam: „Gyula bácsi, nem a gögünk büntetése az, hogy itt vagyunk? Nem azért szenvedünk, mert nem volt elég alázat bennünk elvál-

lalni, hogy együtt üvölsünk és vaspapsoljunk mi is...?” Ezt válaszolta: „Hogy mondhatod ekkora butaságot? A vállalókat bőven kárpótolják (ranggal, pénzzel, elismeréssel). Hol látsz náluk alázatot?”

Nem filózni kellett akkor, hanem dönteni. '51-ben volt Debrecenben egy békepapi gyűlés. A mintegy 40 debreceni katolikus pap mind elment. Egyedül maradtam otthon. Utána ebéden együtt voltam velük a rendházban. A 70 évesnél idősebb prépost, Molnár János felém fordult, s ünnepélyesen ezt mondta: „A vértanúságot ezzel eljátszottuk.” Gögből maradtam volna otthon, amikor ezzel megpecsételtem sorsomat? Elgondolkozhatik Jelenits István, hogy miért mondta Jézus képmutatóknak a ruhaszaggató főpapokat, s barátait, az írástudókat. Üzenetéke van Tomka és Jelenits megnyilatkozásának: Csak maradjanak a meg nem alkuvók, a Jézus példáját követők továbbra is búra alatt az egyházban, meg az egyház peremén, ha lehet, mindörökké, s képviseljék Jézus egyházát azok, akik palávereztek a gyilkosokkal. Ha lesz átvilágítás, akkor sem lesz változás. Masszívok az ellenerők, s hatalomban vannak. Az egyik kormány is, a másik is, s talán a jelenlegi is őket támogatja. A Vatikán pedig mindenképpen.

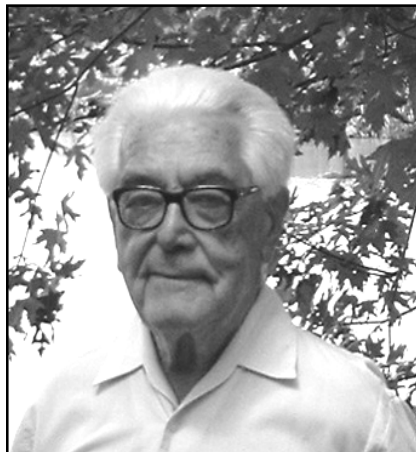
AZ A KÉRDÉS, hogy át kell-e világítani az egyházi személyeket? '45 után minden személy átvilágítására sor került. Akik együttműködtek a németekkel, Szalasi diktatúrájával, nem kaptak igazolást, és népbíróság elé kerültek. '89 után nem világították át senkit sem, mindenki tiszta lappal indult, mintha semmi sem történt volna az elmúlt félszázadban, s nem került népbíróságra senki sem. Pedig ezeket rejtenek az '56 előtti és az '56 utáni parcellák. Magyar állampolgárok hulláit, akiket magyar állampolgárok likvidáltak. Meg sem állapítandónak minősült (közmegegyezéssel?), hogy kik is hajtották végre az országban a győztes hadsereg és a SZU tisztogató szándékait. Nem ízléstelenség ezek után azt kutatni, hogy az egyháziak közül kik is működtek együtt az elmúlt idők titkosrendőrségével? Ha egyszer a társadalom színe előtt mindenki felemelt fejvel járhat, a

pártállam egész apparátusa is! Miért fontos, hogy kik segítettek a pártállam rendőrségének, hogy biztonságban élhessen az apparátus, a diktatórikus pártállam? Miért fontos, hogy voltak-e egyházi személyek is a segítők között? Hiszen a felelős miniszterek s mindazok, akik irányították a pártállamot, közöttünk élnek, s nemegyszer jelentős vagy akár a legmagasabb pozíciókban is. Elmondhatatlan álság és képmutatás rejlik az átvilágítás egyháziakra kihegyezett igénye mélyén... s az egész kérdés mögött.

Képmutató, hipokrita társadalomban élünk? Milyen a jövője egy hipokrita társadalomnak? Csak olyan, amilyen a múltunk. „Hányszor támadt tenfiad, / Szép hazám, kebledre, / S lettél magzatod miatt / Magzatod hamvvedre!” Bűneink megvallása helyett egymásra mutogatunk. Alig hiszem, hogy van a társadalomnak olyan rétege, amelynek erkölcsi alapja volna számon kérni az egyházi személyeken, hogyan állták meg helyüket az elmúlt félszázadban. Hogyan képviselhettem akkor A hét c. műsorban az átvilágítás szükségességét? Úgy, hogy van Jézus tanította felelősség is, amely ellene mond minden képmutatásnak. A bűnös vallja meg s bánja meg bűnét; nincs tisztulás nélküle. '89. április 20-án írtam Paskai bíborosnak: „Pasztorális feladataink halaszthatatlanul megkívánják, hogy a jelen Püspöki Kar elhatárolja magát azon intézkedésektől, amelyekre az akkori Kar állami nyomásra rékényszerült. A jelen Püspöki Kar tekintélyét csak öregbíteni fogja, ha ezt megteszi.” Nem tette meg, s '89. december 1-én új levelet írtam neki: „Megértem, hogy akkor így tett, engedett az államhatalom nyomásának, bár nem helyeslem. Ezt, úgy látom, nehéz bevallania. Pedig köztudomású, Odakint is, idebent is. Hazai egyházunk javát aligha szolgálja késlekedése, és így a hazai sztálinizmus romeltakarításában elmarad az egyházon kívüli társadalomtól.”

MEG KELLENE ÍRNI egyházam múlt félszázadi történetét. Ha lehetne egy történetet '45 után kezdeni! Ott kellene kezdeni, hogy a magyarok fejedelme, Vajk bajor keresztény lovagoktól támogatva négyfelé vágatja Koppányt. Ott kellene kezdeni, hogy nincsenek pogány magyar nagyurak darabolására sem (keresztény) kardok! Nincsenek, ha a keresztény szónak bármi köze is van Jézushoz! Mert Jézus Péterrel hüvelyébe dugatta a kardot a Get-

szemániban egyszer s mindenkor! De a sámánokat István, az első magyar király lecseréli a keresztényeknek mondott papokra, s folytatódik keresztény szerelésben a trón és oltár ősi szövetsége. A király intézi a háborúnak mondott tömegmészárlást, s a pap, leghűbb szövetségese a trónnak, imádkozik Istenhez a tömegmészárlás sikeréért. Az egyik oldalon is, és a másikon is. Mit csinál ezek után az Isten? Az a véres Isten nincsen (énekli Babits Mihály). A főpapok képezik a király-

ság első rendjét, s Esztergom érseke lesz a magyar állam első közjogi méltósága. Ez volt a rend ezer évig..., s mindaz, ami még vele járt. S máris 1945-ben vagyunk, *Mindszenty* nevével. Ezt az olyan-amilyen történelmi kereszténységet, ezt a trón és oltár szövetségére épülő kereszténységet akarja megvédeni a szovjet eszmével szemben, amely le akarja cserélni a múltat a valóságban levő szocialista-kommunista jövővel: a trón és a párttitkárok szövetségével, amelyben a papoknak legfőljebb csak pojácszerep juthat: prédikálhatják, amit a párttitkárok diktálnak nekik. Mindszentynek minden íze tiltakozik ez ellen, s kész e tiltakozásért akármilyen árat is fizetni. „Párttitkárok sohasem határozhatják meg az egyház magatartását... Az ősegyház történetét nem azért tanultuk, hogy régiségtani ismereteinket gyarapítsuk” – hallom Mindszenty szájából, tőle magától két nappal letartóztatása előtt, a már ávós kordonnal körülvett esztergomi palotában. S a nyáj, a papok félvertette ugyan, de mennek a pásztor után. Két-három ezerre tehető a pártállam által meghurcolt: legyilkolt, bebörtönzött, megkínzott katolikus papok száma. At vannak világitva, *Hetényi Varga Károly* vastag kötetekkel igazolja, amit mondok. És *Havasy Gyula* könyve is: A magyar katolikusok szenvedései.

De van egy másik hagyomány is. *Schrotty Pál*, a ferences főatya mondja Mindszenty éveiben, hogy az Alföld csak azért maradt meg katolikusnak a török hódoltságban, mert Szegeden az alsóvárosi barátok a basa papucsát is hajlandók voltak megcsókolni. Ilyesmit képvisel az egri érsek, *Czapik Gyula* is, akinek Rákosi tudomására hozza, hogy ismeri '43-ban mondott templomi prédikációját, miszerint ő maga is a Kárpátokra megy, hogy tíz körömmel is megvédi a hazát a bolsevista bitangoktól. S Czapik csak kikarikázva olvastatja fel papjaival a templomokban Mindszenty körleveleit. De a negyvenes években a magyar papságnak ők csak elenyésző kicsiny részét képviselik. Amikor '49-ben a Párt létrehozta a békepapi mozgalmat, csak vagy száz szerencsétlen, megfélemlített papot tudnak összeszedni. Egy két kótyagos szélkakas azért akadt, s agítált engem is, hogy olyan emberekre van ott szükség, mint magam. Nem érdemlik meg azt sem, hogy leírjam a nevüket. A magyar katolikus papság hősi, mártír korszaka ez. Tele van velük a Gyűjtő-fogház. Más felekezeti pappal egyetleneggyel nem találkoztam ott. Huszontöt even keresztül folyt a kíméletlen bebörtönzés vagy ítélet nélküli agyonverés. A többség nem alkudott meg, s az ÁVO tehetetlen volt vele szemben. Adassék nekik tisztelet és megbecsülés! Püspökeink, prelátsaink is csaknem mind elhullottak a hosszú harc alatt, az emberi, a polgári tisztesség, az ellenségnek nem engedelmesség mezején... kerül, amibe kerül alapon. Hogyan jött létre itt a jelen szituáció, amelyben egyháziaknak átvilágítástól kell rettegniük, s nem is keveseknek? '52-ben a Fő utcán hatvan napon keresztül napi tíz órában vattolt egy Jámbor Árpád nevű ávós őrnagy, aki Bulányi mesternek szólított. Ott rendre Anyaszentegyházat emlegettem. Megunta, s egyszer ezt mondta: „Bulányi mester, megnézheti magának azt az anyaszentegyházat, amit mi húsz esztendő alatt csinálunk majd belőle.” Hát megnézhettem, s nézem már újabb harminc esztendeje, s egyre szomorúbban.

AZ ELSŐ REPEDÉST egyházam falán maga Mindszenty okozta. Nem az amerikai követségre kellett volna mennie '56 novemberében, hanem vissza a börtönbe. Ilyent a szent öreg, Márton Áron sohasem tett volna. Ő a diktatúra puhulásával kijöhetett börtönéből, visszament

Gyulafehérvárra, s kiadta a rendelkezést: minden pap visszamegy oda és abba pozícióba, amelyben volt, amikor őt a Securitate elvitte. S ezzel vége volt Erdélyben a békepapságnak. Mindszenty is kijöhetett volna pár évvel '56 után a börtönből, s nemcsak a gyulafehérvári egyházmegyében lett volna vége a békepapságnak. Péteri és Badalik püspök is hazajöhetett volna Hejcérről, Endrey Mihály is Nógrádból. S nekem nem lett volna módom megnézni azt az egyházat, amelyet a Párt formált volna ki. Minden békepap ment volna nálunk is vissza a helyére. Beresztóczy is, akinek békepapi pályafutása az Andrássy úton indult: fejjel lefelé kilógatták az ablakon. Ilyen előzménnyel lett ő békepap meg országgyűlési képviselő.

A MÁSODIK REPEDÉST már a Vatikán ún. keleti politikája vágta. Jól kell érteni, hogy ez micsoda. Egyszerű az, a régi és bevált recept: kiegyezni a hatalommal. Akármelyikkel! Hitler vagy a Kreml, nem számít. Hiába írja meg *Freidrich Heer*, hogy az egyházat mélyen elhagyta a Szentlélek, amikor kiegyezett Hitlerrel. A vatikáni hierarchiát ez nem zavarja. Ha kiegyezett húszmillió ember gyilkosával, a hatvanmillió gyilkosával miért ne tenné meg ugyanezt? Ilyen ronda ez a politika? Ilyen ronda, de van még álszent és hazug ruhája is: „híveinket kell megmenteni a hosszú üldöztetéstől, amelybe belefáradnak”. Ez a politika elfelejti Tertullianusznak egyébként sokszor emlegetett megállapítását: *semen est sanguis christianorum*, azaz a keresztények vére az a mag, amely elhullva-kihullva megtermékenyül, és megnöveszti egyházukat. A valóság az, hogy a hívő ember az üldöztetésben nem elfárad, hanem erőre kap. Tudták Tertullianusznak ezt az igazát illegálisnak idején még a kommunizmusban hívők is. E politika erejében '64-ben a Vatikán megegyezik a pártállammal, és ennek ellenében kinevezhet a pártállam által megnevezett papokból öt püspököt. A pártállam pedig börtönzi tovább a hitvalló papokat, akik nem akarják tudomásul venni a pártállam kegyéből létrejövő egyházépítés lehetőségeit, helyette építik tovább a maguk nemcsak államilag, hanem hovatovább majd egyháziilag is illegálisnak minősülő kisközösségeit. Építik az emberbe Isten által belerakott hősi elszánás és lelkiület alapján, hogy azért, amit szentnek és igaznak tartunk, semmi sem drága.

Ennek az átkos vatikáni politikának van egy másik álszent ruhája is: „biztosítani kell, hogy legyenek papok, és legyenek azokat felszentelni tudó püspökök”. Miért kell? Mert csak általuk árad a kegyelem, meg az üdvösség. Ha netán püspök és pap nélkül adom életemet az ember ügyéért, Isten akaratainak teljesítéséért, és Isten elé jutok, Isten majd megkérdezi tőlem, hogy láttam-e Róma által elismert szentelésű papot meg püspököt? Válaszolni sem érdemes rá. A kínai katolikusok is megvannak nélküle, s ma holnap megismétlődhetik a csoda, ami időszámításunk első három századában a Római Birodalomban: Kína is kereszténnyé lesz. Minden hívősereg kineveli a maga kisebb és nagyobb beosztású vezetőit; akkor is, ha elismerik őket valamiféle központban, meg akkor is, ha nem. A vértanúk korában a keresztény nép maga szemelte ki a püspökeit, minden római megerősítés nélkül. Enélkül is sikerült nekik helytállniok. Megtapasztaltam ezt magam is. Idehaza is kinevelődtek azok a személyek, akik kisközösséget tudtak összehozni és megtartani. Akkor is, ha nem voltak papok. Akkor is, ha feleségük volt; és akkor is, ha nők voltak. Meg is írtam Rómába Ratzinger bíborosnak: számomra ezek az ÁVO minden fenyegetését vállaló személyek a tisztelendők, s én ezeket a személyeket kínálom fel püspökeinknek, hogy pappá szenteljék őket.

A HARMADIK REPEDÉS már végzetes volt. A Vatikánnak ki kellett csálnia Mindszentyt az amerikai követségről. VI. Pál megígérte neki, hogy marad Esztergom érseke. Nem tartotta meg az ígérését, megfosztotta hitvalló alattvalóját az érseki széktől. Jöhetett a pártállam minősített pojácája, *Lékai László* a magyar Sion ormára. '76 nyarán nevezi ki őt esztergomi érseknek, s '76 szeptemberében már meg is írja Bai László, az AEH katolikus főosztályának vezetője, hogyan kell Lékainak s a magyar Püspöki Karnak elintéznie személyemet a hazai kisközösségépítés egyházellenes (!!!) bűnéért. Kezembem van a dokumentum. Hiába kínálom fűnek-fának. Nem publikálják. Hogyan kerültem birtokába? Véletlenül. Nem a Történeti Hivataltól kaptam. A Hivatal küldött már ezer lapnyi érdektelen anyagot, amiből nem tudtam meg semmit. Most a Népszabadságnak is felkínálom ezt TÜK-anyagot, amely még mindig TÜK. – Azt mondtam az imént egy bíborosról, hogy a

pártállam minősített pojácájaként kapta meg tisztét. Hogyan lett azzá, erről csak mendemondák vannak. De majd megfésüli ezeket a történettudomány. Csak azt mondom, amit megtapasztaltam. Egyszer beszéltem vele, '77 januárjában. Hívatott magához. A szeminárium rektora, maga Paskai László jött el értem. A kihallgatás két óra hosszat tartott. A vád (!) az volt, hogy a kispapokból csinálók kisközösséget. Ennek kapcsán közölte velem, hogy Magyarországon papok csak erkölcsi okokból (értsd: pedofília, homoszexualitás) kerülnek börtönbe. Ekkorát hazudni... Felháborodtam, s emelt hangon mondtam: „És ezt az egyházam egy bíborosa mondja nekem? Már csak Lénárd atya van börtönben. ÓrOLA állítja ezt?” Ezek után csendesen mondta: „Nem állítom róla.” Minden szavát a poloskának mondta. Amikor kimerülten kimentünk az előszobába, az öreg bíboros felségítette a kabátomat, és halkán ezt súgta: „Visszaadom ezt az ügyet nekik.” Szerencsétlen embernek is mondhatom. Az összes többit is (lehet, hogy papságunk 99%-át), akit így vagy úgy beépítettek. Hegyi Béla már regényt is írt róluk (Kopasz a hegyen). Legutóbb pedig Szabó Iván novellát (Üvegfalak).

A NEGYEDIK REPEDÉS az volt, amikor '80 körül Bokor-beli testvéreinknek az őket elítélő bírák ezt mondhatták: „Magukat a saját püspökeik is elítélik!” A katonáskodás megtagadása miatt kerültek a törvénytiszekre. Megkerestük püspökeinket, s közöltük velük, hogy csak Jézus parancsát akarjuk teljesíteni, aki hüvelyébe dugatta a kardot Péterrel. A Püspöki Kar teológus szakreferense válaszolt: azért nem támogathatnak minket, mert megbontjuk az erőegyensúlyt a NATO és a Varsói szerződés között. Kihúztuk magunkat, 30 árva magyar legény, hogy még erre is képesek vagyunk..., s ilyen teológiai indokolás alapján. Róma is bedobta magát: *Poggi bíboros*, a Szentszék utazó nagykövete hívatott magához a Hiltonba, hogy közölje velem: Miklós Imre azt mondta neki, hogy zöld utat kap az egész kisközösségi munka, ha elállunk a szolgáltatásmegtagadástól. Nem álltunk el, nem öhajtottunk a pártállam engedélyével kisközösségeket csinálni. A Regnum Marianum, a fokoláré, a karizmatikusok sohasem vetemedtek szolgáltatásmegtagadásra. De annak következtében, hogy harminc Bokor-beli testvérünk hajlandó volt három évet ülni Baracsán, szabad utat kaptak egyháztól, állam-

tól kisközösségi munkájukra. Bizonyítja ez, hogy nem a lefekvés az államhatalom előtt, nem a keleti politika biztosítja a hívek jézuskövetését, hanem a kurázi, az áldozatot hozni tudás.

AZ UTOLSÓ FEJEZET kezdődik. '82-ben a Bokor egyes papjait kényszernyugdíjazzák, áthelyezik, s „eretnek tanításaim miatt” megvonják tőlem a nyilvános papi működés jogát. Róma szekundál ehhez: '87-ben eretneknek nem minősítve ugyan, de helybenhagyja a megvonást. Rá két évre, már a rendszerváltás után, írok Paskainak, hogy vallja be a történeteket. Hiába. Aranyimisémet, '93-ban, csak a volt Pártfőiskolát kibérelve mondhatom el barátaim, testvéreim körében. '96-ban levelet írok Rómába Ratzingernek: „Egyházi büntetésemből letelt 14 és fél év. Hazámban ilyenkor még a gyilkosoknak is amnesztiát adnak. De püspökeimnek ezt hiába mondom, mert azt állítják, hogy ügyem Rómára tartozik.” Ratzinger rendezi ügyemet, s félévi huzavona után a

magyar püspökök megszüntetik a korlátozó intézkedéseket. A parlament, a sajtó lelkesen üdvözli rehabilitálásomat mint a rendszerváltás egyik jelentős megnyilvánulását, de a 16 év után mondott első nyilvános misémen sajtó tartományfőnököm, egykori tanítványom is ezzel a verssel köszönt: „egy téglá nem tetszett a templomfalban, s a templom összedőlt – én jót akartam”. Bűnös vagyok mindhalálig, mert következetesen ellene mondtam életem folyamán mindannak, amiket a fentiekben összefoglaltam. Nincs rehabilitálás. Nem történik semmi, sem a püspökök, sem a papok nem veszik igénybe szolgálataimat. Könyveim továbbra is kintlva a katolikus boltokból. Az egyház Lékai-korszaka idején, a puhuló diktatúrában nagyon kevés kivétellel a papság egésze felzárkózott a pártállam engedélyéből kinevezett püspökök mögé. Amikor '82 májusában a nagymarosi ifjúsági találkozó során Lékai kihirdeti, hogy velem és Kovács László nevű káplánjával nem

hajlandó együtt misézni, a papság az egyetlen *Keglevich István* kivételével beöltözik szentmisére. Akármilyen fájó, de fel kell tennem a kérdést: Lehet-e ezért kizárólag a pártállamot felelőssé tenni?

NEM AZ ÉN DOLGOM megrajzolni a Bokor jelentőségét. De valamit azért el kell mondanom: kísérlet az a jézusi örökség helyreállítására az egyházon belül. A pártállam illetékes szervei értették ezt a kísérletet: „Bulányi mester, nekünk nincs időnk kivárni, amíg maga megelégteljesíti nekünk a kapitalistákat”, mondta őrnagy előadóm a Fő utcán. S életfogytiglani ítélettel jutalmazták a kísérletet. Az egyház (miután a felvilágosodás kiverte kezéből a máglyagyújtáshoz szolgáló a gyufát) csak búra alá helyez, és próbálja kiszívni a búra alól a levegőt – szintén életfogytiglan, és minden amnesztiá nélkül.

A magyar keresztény állam második évezredét nyitottuk meg szentistváni alapokon. Jézus egyházának külön alapokat kell felkínálnia. Szent István az új magyar államban első renddé tette főpapságot, amely uralkodott, csatákat vezérelt (Muhi, Mohács) és a leggazdagabbak között is első volt. Jézus pedig lábmosó szolgálatra, másik arcunkat is odatartó szelídségre és arra nevelte tanítványait, hogy mindenkinek be kell érnie az egy dénárral. Csak ez a program képes egyesíteni az emberiséget, amelynek szegényei nem viselik el hátrányaikat. Védekeznek ellene új és új erőszakalkalmazások, háborúk formájában. A gazdagoknak persze védekezniük kell, s megy tovább a régi nóta. „Az ember fáj a földnek: oly sok / Harcs békeév után / A testvérgyűlölési átok / Virágzik homlokán.” Ha ezt az állam, amely szükségképpen erőszakszerv, nem egészen vagy egyáltalán nem értheti, megbocsátható. De az, hogy az egyház kézzel-lábbal védekezzék a jézusi örökség ellen, kevésbé bocsátható meg. É jézusi program nélkül az egyház csak segédcsapata lehet az államnak, pedig inspirálójának, jövőképet mutatójának kellene lennie.

Mit segíthet itt az átvilágítás? Nem tudom, hogy segíthet-e. De meg kell próbálni. Talán segítene az egyháznak, ha megismerhetné azt, amiért a Bokor több mint fél százada küzd és szenved. Az egyház minden tőle telhetőt megtesz ellene.

Bulányi György

Forrás: Napló, Városmajor, 2001. október

